

**Evaluatie van het convenant (2019-2022)
met de VLIR
Managementsamenvatting**

Projectnummer:

2022.060

Publicatienummer

2022.060-2229

Datum:

Utrecht, 10 november 2022

Auteurs:

Jessica Kats
Max Kemman
Frank Bongers
Femke van Wijk
Jasper Ott
Patrick Pieters

Op vraag van:

Vlaamse overheid - Departement EWI
Koning Albert II-Laan 35, bus 10
1030 Brussel

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

Managementsamenvatting

Inleiding en onderzoeksanpak

In opdracht van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) heeft Dialogic in de periode mei – september 2022 een evaluatie uitgevoerd van het convenant (2019-2022) tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VLIR. Een van de taken van de VLIR is het administratief ondersteunen van het Gezaghebbende Panel van het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW). Het Gezaghebbende Panel dient conform het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 betreffende de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap (BOF-besluit 2012 genoemd), in te staan voor het wetenschappelijk beheer van deze databank. Het convenant met de VLIR voorziet in artikel 4 ook de mogelijkheid voor de Vlaamse overheid om (via een addendum aan het convenant) bijkomende opdrachten toe te kennen aan de VLIR en dit voor zover deze passen in het maatschappelijk doel van de VLIR. Eind 2019 werd in dit kader een bijkomende opdracht aan de VLIR toegekend. Het addendum ter zake heeft betrekking op het verderzetten van de faciliterende rol die de VLIR ten aanzien van universiteiten en andere onderzoeksinstellingen heeft op het gebied van de naleving van internationale regelgeving over het gebruik van genetische rijkdommen, zoals beschreven in het Nagoyaprotocol.

Het doel van deze evaluatie is “een evaluatie van het convenant en de uitvoering ervan”. In de praktijk betekent dit dat zowel de ondersteuning die de VLIR biedt aan het Gezaghebbende Panel als de werkzaamheden die de VLIR verricht met betrekking tot het Nagoyaprotocol geëvalueerd worden en dit telkens zowel ex post als ex ante. Verder is in het ex-antelook ook gekeken naar eventuele andere plannen van de VLIR waarvoor ondersteuning van de Vlaamse overheid wordt gevraagd.

Voor de uitvoering van deze evaluatie is gebruik gemaakt van een mix van methoden. In de *deskstudie* zijn reeds bestaande documenten en gegevens over het VABB-SHW en (het addendum aan) het convenant met de VLIR verzameld en geanalyseerd. De inzichten die we afleidden uit de analyse van de beschikbare documenten en gegevens zijn aangevuld en verrijkt op basis van een serie van *interviews* met belanghebbenden. We spraken met 22 personen, verdeeld over 13 interviews. De categorieën gesprekspartners waren: vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en van het beleid, vertegenwoordigers van ECOOM-Antwerpen (dat instaat voor de technische ondersteuning van het VABB-SHW), leden van (het Bureau van) het Gezaghebbende Panel, vertegenwoordigers en medewerkers van universiteiten (personen betrokken bij onderzoeksbeleid en/of -coördinatie, bibliotheekadministraties en/of repositories en gebruikers van het VABB-SHW of van de genetische databank in het kader van het Nagoyaprotocol)/overige samenwerkingspartners en vertegenwoordigers en medewerkers van de VLIR. Verder is ook gebruik gemaakt van de inzichten van een panel van internationale experts dat het VABB-SHW (conform het BOF-besluit 2012) heeft beoordeeld en binnen dit kader ook de administratieve ondersteuning die de VLIR aan het Gezaghebbende Panel biedt, nader heeft onderzocht. De informatie uit de verschillende bronnen is samengevat in een zogenaamde *SWOT*. Mogelijke toekomstscenario's zijn vervolgens besproken in een *'toekomstdialog'* met de betrokkenen om zo de toekomstscenario's te valideren en te optimaliseren. In een *systemanalyse* is nagegaan in hoeverre de ondersteuning van het Gezaghebbende Panel en de werkzaamheden rondom het Nagoyaprotocol daadwerkelijk een bijdrage leveren/hebben geleverd of in de toekomst zouden kunnen leveren aan het realiseren van relevante (beleids)doelstellingen.

De evaluatie werd begeleid door een stuurgroep, samengesteld en voorgezeten door (een vertegenwoordiger van) de evaluatiecel van het Departement EWI, en dit conform de evaluatiepraktijk die het departement hanteert en vond plaats in de periode mei-september 2022.

Het convenant met de VLIR – ondersteuning van het Gezaghebbende Panel

Het Gezaghebbende Panel van het VABB-SHW wordt administratief ondersteund door een projectmedewerker (0,6 VTE) van de VLIR en het takenpakket ter zake wordt (niet exhaustief) omschreven in het convenant 2019-2022 tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VLIR. Het Gezaghebbende Panel heeft het wetenschappelijk beheer van het VABB-SHW¹ in handen. De taken van de VLIR ter ondersteuning van het Gezaghebbende Panel betreffen onder meer de organisatie en verslaggeving van de vergaderingen, de opvolging van de werking van de subpanels die het Gezaghebbende Panel instelt, de communicatie met de universiteiten in het kader van de beroepsprocedure, de lijsten van ECOOM-Antwerpen bewerken en versturen naar de subpanels, beoordelingen van alle subpanels samenbrengen en overzichten opstellen, en conflictgevallen voorleggen aan het Gezaghebbende Panel.

Op basis van deze evaluatie stellen wij vast dat alle activiteiten naar behoren zijn uitgevoerd. Dit lijkt ook op een efficiënte wijze te zijn gebeurd. De taakverdeling tussen de partijen is helder en de partijen zijn, door hun langdurige samenwerking, goed op elkaar afgestemd wat de efficiëntie van de samenwerking ten goede komt. Het takenpakket van de VLIR is doorheen de jaren vrij constant gebleven: de algemeen ondersteunende taken en de taken gerelateerd aan de administratieve ondersteuning van de jaarlijkse actualisering van het VABB-SHW zijn namelijk onveranderd. In de werkwijze van het Gezaghebbende Panel zijn in de periode 2019-2022 wel enkele wijzigingen doorgevoerd, maar dit raakt niet aan de rol van de administratieve ondersteuning door de VLIR.

Naar aanleiding van de evaluatie van het VABB-SHW in 2017 en de evaluatie van de BOF in 2018, werd het BOF-besluit 2012 gewijzigd en werd vanaf 2019 onder andere voorzien in een structurele financiering van de (reeds bestaande) administratieve ondersteuning van het Gezaghebbende Panel via het afsluiten van een convenant met de VLIR². Voor het huidige convenant bedraagt deze financiering €50.000 op jaarbasis, waarmee de VLIR de 0,6 VTE die bij de VLIR ingezet wordt voor de administratieve ondersteuning van het Gezaghebbende Panel gedeeltelijk bekostigt. Deze subsidie wordt toegekend voor de financiering van de personeelskosten verbonden aan deze opdracht. Een overzicht van deze kosten laat echter een graduele stijging van de personeelskosten zien die voornamelijk is toe te schrijven aan barmieke aanpassingen ten gevolge anciënniteit van de VLIR-medewerker die deze taken momenteel uitvoert. In de begroting van de Vlaamse Gemeenschap is deze subsidie echter volledig als werkingssubsidie aangemerkt, waardoor de subsidie niet geïndexeerd kan worden, terwijl het lopende convenant dit nochtans wel vooropstelt. Voor een loonsubsidie mag een indexatie van vooropgesteld percentage, opgenomen in de begrotingsinstructies wel worden doorgevoerd (in de praktijk is dit de afgelopen jaren gemiddeld ongeveer 3% gebleken) en in feite is hier sprake van een loonsubsidie. De stijging in de kosten is door de VLIR gedekt door de algemene begroting op basis van de gelden die zij van hun leden (de Vlaamse universiteiten) ontvangen.

¹ In 2008 heeft de Vlaamse overheid opdracht gegeven tot het opzetten van een Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW). In het VABB-SHW worden bibliografische gegevens opgenomen van wetenschappelijke publicaties in het domein van de Sociale en Humane Wetenschappen (SHW). Het gaat om publicaties afkomstig van onderzoekers verbonden aan een Vlaamse universiteit en die niet verwerkt zijn in Web of Science (WoS). Met het VABB-SHW worden publicaties in de Sociale en Humane Wetenschappen (SHW) meegenomen als een specifieke parameter in de sleutel die wordt gehanteerd om de middelen van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) te verdelen onder universiteiten.

² Voorheen werd deze ondersteuning op ad-hocbasis geregeld.

In het ontwerp van strategisch plan voor de periode 2023-2027 geeft de VLIR aan dat zij graag de huidige werkzaamheden op dezelfde wijze blijft voortzetten. Hier plaatst de consultant op basis van de deskstudie en interviews geen kritische kanttekeningen bij. De VLIR gaat hierbij uit van een forfaitaire financiering van €67.000 per jaar voor 0,6 VTE. Op basis van onze berekeningen (rekening houdend met indexering van het initiële bedrag), stellen we een subsidie voor van €60.775 voor 2023, oplopend tot €67.838 in 2027. Het Gezaghebbende Panel heeft in haar plannen voor 2022-2026 voorgesteld dat de VLIR extra taken op zich zou nemen ter ondersteuning van de werking van Gezaghebbende Panel. Om de werkdruk van het panel te verlagen, wordt nl. voorgesteld dat peer review-rapporten onderdeel worden van de standaardprocedure voor het indienen van alle publicaties vanaf de volgende versie/update van het VABB-SHW. Zo hoeft het Gezaghebbende Panel niet zelf naar bewijs van peer review te zoeken en hoeft het enkel te controleren. Het systeem hiervoor bestaat reeds in de beroepsprocedure, wat dan wordt uitgebreid tot de standaardprocedure en moet worden opgepakt door de VLIR. Er wordt hiervoor financiering voor 2 VTE extra bij de VLIR gevraagd. De consultant heeft serieuze twijfels bij dit voorstel. Het is niet duidelijk waarom deze wijziging in de werkwijze noodzakelijk is en welke toegevoegde waarde dit zou hebben, vooral omdat deze extra taak momenteel niet als zodanig wordt uitgevoerd. Kwantificering en motivering van dit voorstel ontbreken of zijn niet voldoende uitgewerkt. Bovendien zijn de kosten hoog. Naast de 60.000 euro zou de VLIR voor de uitvoering van hogervermelde bijkomende taken ongeveer 200.000 euro extra moeten ontvangen.³ We concluderen, in overeenstemming met de aanbevelingen van het panel van internationale experts, dat dit geen haalbare route is om de werkdruk bij het Gezaghebbend Panel te verlagen.

Het addendum aan het convenant met de VLIR – Nagoyaprotocol

Het Nagoyaprotocol geeft landen die de genetische rijkdommen bezitten, de mogelijkheid een tegenprestatie te vragen aan burgers en bedrijven die hun rijkdommen gebruiken. De landen waar gebruikers gevestigd zijn, hebben de verplichting gebruikers te controleren op een juist gebruik van die rijkdommen. In Vlaanderen is het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) de 'competente autoriteit' inzake het Nagoyaprotocol: zij is verantwoordelijk voor de controle op de naleving van het Nagoyaprotocol door onderzoekers en andere gebruikers, binnen het raamwerk van de toepasselijke Europese verordeningen. Vlaamse onderzoeksinstellingen, waaronder de universiteiten, worden dus voor de opdracht gesteld om juridisch-administratieve handelingen te verrichten om de wetgeving rondom het Nagoyaprotocol correct na te leven. De VLIR zet zich proactief in om de naleving van het Nagoyaprotocol te faciliteren door gemeenschappelijke hulpmiddelen voor en advies aan de onderzoekers te ontwikkelen. Denk hierbij aan het ontwikkelen van een website met informatie omtrent het Nagoyaprotocol, het organiseren van informatiesessies en presentaties aan onderzoeksinstellingen en het adviseren van onderzoekers op caseniveau. De opdracht met betrekking tot het Nagoyaprotocol omvat drie luiken:

1. Het ontwikkelen van een gebruiksvriendelijk digitaal platform ten behoeve van gebruikers en collectiehouders.
2. Bijdragen aan sensibilisering ("raising awareness"), aan expertiseopbouw van gebruikers en bijdragen aan uitwisseling van goede praktijken van gebruikers en collecties.

³ Uitgaande van €60.000 voor 0,6 VTE, betekenen twee additionele VTE €200.000 extra. Hierbij is het niet evident dat het takenpakket van deze 2 VTE een (veel) lager functieniveau vereist dan het huidige takenpakket dat opgenomen wordt door de VLIR. Uit onze interviews blijkt dat met betrekking tot deze werkzaamheden niet alleen wordt uitgegaan van de beoordeling van de aanwezigheid van peer review-rapporten, maar ook de communicatie en afhandeling van de beroepsprocedure hierover met universiteiten.

3. Input geven aan de overheid met betrekking tot wetgeving en beleidsacties.

Op basis van deze evaluatie stellen wij vast dat de VLIR voldoet aan het gestelde takenpakket opgenomen in het addendum aan het convenant. Vooral op het gebied van sensibilisering worden de activiteiten van de VLIR gewaardeerd in het veld. Alle relevante onderzoeksinstellingen – ook niet-universiteiten – worden daarin voldoende bediend. Enkel de invulling van het derde luik (input geven aan de overheid) voldoet niet geheel aan de verwachtingen. Dat komt vooral omdat die specifieke verwachtingen ook niet duidelijk zijn. Er zijn nog veel onduidelijkheden over de precieze invulling van de regelgeving omtrent het Nagoyaprotocol op internationaal niveau en er is nog geen handhavingssysteem ontwikkeld in Vlaanderen. ANB voert momenteel dus nog geen controles uit op de naleving van het Nagoyaprotocol. Het contact tussen de Vlaamse overheid (ANB in het bijzonder) en de VLIR is zeer ad hoc en bestaat vooral uit mailverkeer.

In de afgelopen jaren is het netwerk van de VLIR met betrekking tot het Nagoyaprotocol ("Nagoyaprotocol Lerend Netwerk") sterk gegroeid, zowel nationaal als internationaal. Op nationaal niveau heeft de VLIR contacten gelegd en onderhouden met, onder andere, experts en onderzoekers van de universiteiten, het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB), het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) en Plantentuin Meise. Op internationaal niveau is via de Vlaamse deelnemers aansluiting gezocht bij internationale netwerken.

In 2020 is de website over het Nagoyaprotocol (nagoya.vlir.be) gelanceerd. Gebruikers lijken op het moment redelijk tevreden, maar er zijn wel verbeterpunten aangegeven. Zo is de implementatie van het Nagoyaprotocol sterk verschillend tussen landen, waardoor de behoefte aan landeninformatie groeit. Met het oog op de toekomst is daarom de belangrijkste uitdaging het dynamischer inrichten van de website, wat meer interactie met bezoekers mogelijk maakt.

Voor de uitvoering van het addendum omtrent het Nagoyaprotocol aan het convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VLIR, werd jaarlijks een subsidie voorzien (volgens Art. 2) van €82.500 in 2020 (met een cofinanciering van €7.500 door de VLIR), €75.000 in 2021 (met een cofinanciering van €15.000 door de VLIR) en €67.500 in 2022 (met een cofinanciering van €22.500 door de VLIR). Uit de interviews blijkt dat er bij de VLIR voor de uitvoering van het addendum aan het convenant nu 1 VTE wordt gefinancierd, en dit deels via de subsidie van de Vlaamse overheid. Het uitvoeren van de taken van de VLIR omtrent het Nagoyaprotocol zou in de toekomst (c.q. de periode van een volgend convenant) minstens 0,5 VTE vereisen, gezien het groeiende netwerk en het toenemende aantal vragen van onderzoekers. De ambitie van de VLIR is ook om de website omtrent het Nagoyaprotocol uit te breiden en dynamischer te maken. De huidige financiële ondersteuning is echter expliciet bedoeld voor het dekken van de personeelskosten, en biedt geen ruimte voor bijvoorbeeld het ontwikkelen van ICT-oplossingen.

In het ontwerp van strategisch plan voor de periode 2023-2027 geeft de VLIR aan dat zij graag de huidige werkzaamheden op dezelfde wijze blijft voortzetten in de periode 2023-2027. Daarnaast zien wij twee belangrijke punten waarop de VLIR wil inzetten. Ten eerste het uitbouwen en verbeteren van de website. Ten tweede is er post-corona de opportuniteit om de kennisuitwisseling tussen onderzoekers/kennisinstellingen te intensiveren. Dit geeft de mogelijkheid om in de volgende periode het "Nagoyaprotocol Lerend Netwerk" verder uit te breiden. Hierbij wordt in de interviews ook aangegeven dat deze twee actielijnen met elkaar in interactie zijn: enerzijds komt een beter informatieaanbod van cases en ervaringen ten goede aan de interactie in het Lerend Netwerk, anderzijds draagt een betere kennisuitwisseling in het Lerend Netwerk bij aan het uitbreiden van de cases op de website. De consultant ziet deze twee actielijnen als opportuun voor de komende periode en stelt daarbij vast dat een verbeterde website met informatieaanbod en een sterker functionerend

Lerend Netwerk helpt om de informatievoorziening minder afhankelijk te maken van de enkele persoon bij de VLIR. Wanneer beide functies geconsolideerd zijn, zullen naar verwachting ook minder intensieve werkzaamheden bij de VLIR nodig zijn, doordat onderzoekers op de website en onderling informatie kunnen vinden. Onze inschatting is dat er nog minstens één convenantsperiode nodig zal zijn om beide actielijnen goed op te zetten – en dus te financieren –, mede omwille van de ontwikkelingen in de regelgeving en handhaving die nog plaatsvinden met betrekking tot het Nagoyaprotocol zelf. De VLIR vraagt een forfaitaire financiering van €56.000 per jaar (exclusief website). Onze berekeningen komen echter uit op bedragen oplopend tot €39.602,31 (inclusief website) in 2027. Dit verschil is vermoedelijk te verklaren door de gehanteerde barema's en bestaande cofinanciering door de VLIR.

Voorstel nieuwe luiken van activiteiten

De VLIR introduceert in haar toekomstplannen (2023-2027) twee nieuwe luiken van activiteiten:

1. Mind the GAP

De VLIR stelt voor om de tool Mind the GAP (Good Academic Practices), een online trainingstool over wetenschappelijke integriteit, verder uit te bouwen onder de vorm van een publieke versie. Het instrument werd ontwikkeld door de VLIR in samenwerking met de onderzoeksintegriteits- en beleidsadviseurs van de Vlaamse universiteiten en dit met financiering vanuit de subsidies die de Vlaamse overheid voor de Omkadering van Jonge Onderzoekers (OJO) aan de universiteiten ter beschikking stelt. De tool is bij de Vlaamse universiteiten intern geïmplementeerd in hun leeromgevingen. De tool is echter ook interessant voor andere kennisinstellingen in Vlaanderen en in het buitenland. Zodoende heeft de VLIR het plan opgevat om een publieke website te ontwikkelen waarbij de interactieve tool (die nu ingebed zit in de specifieke leeromgevingen van de universiteiten) ook bruikbaar gemaakt wordt voor anderen. Daarvoor vraagt de VLIR bijkomende financiering van het beleidsdomein EWI.

Aangegeven wordt dat de tool succesvol gebruikt wordt bij Vlaamse universiteiten en ook daarbuiten belangstelling geniet.⁴ Daarbij voldoet de tool aan de doelstellingen die zijn gesteld bij haar ontwikkeling. We plaatsen echter twee kanttekeningen bij het plan om de tool te financieren vanuit bijkomende conventantgelden. Ten eerste, de tool bestaat al bij de universiteiten; verdere ontwikkeling zal dus niet ten goede komen aan deze universiteiten. Daarnaast is de ontwikkeling van de tool gefinancierd met OJO-middelen, en universiteiten dienen hun aanbod gefinancierd met deze middelen ook open te stellen voor andere kennisinstellingen (OJO-besluit Art. 12 1° c). Ten tweede bestaan er reeds meerdere internationale voorbeelden van e-Learning tools betreffende dit onderwerp, zoals ook blijkt uit het programma Best Practices van de Raad van Europa⁵. De winnaar van dit programma is bovendien een publieke tool die ook in Vlaanderen gebruikt kan worden. Bijgevolg zet de consultant vraagtekens bij de 'businesscase' voor dit onderdeel van de plannen.

⁴ N.B. In het kader van deze evaluatie is geen diepte-analyse van Mind the GAP en haar ontvangst in de Vlaamse of internationale onderzoeksgemeenschap uitgevoerd.

⁵ Best Practices in Promoting Academic Integrity during COVID-19 van de Raad van Europa <https://www.coe.int/en/web/education/-/best-practice-programme-in-promoting-academic-integrity-results-of-the-call-and-award-ceremony>

2. Interuniversitaire coördinatie van kennisveiligheid

Ook stelt de VLIR voor om de interuniversitaire coördinatie van kennisveiligheid op te nemen. Concreet stelt de VLIR voor om hiertoe één VTE aan te stellen via forfaitaire financiering binnen het convenant. De consultant stelt vast dat interuniversitaire coördinatie in feite reeds wordt uitgevoerd door de VLIR. Daarentegen stelt de consultant vast dat kennisveiligheid een zeer actueel onderwerp is waar nog veel vragen over bestaan en waarvoor intensievere kennisuitwisseling en coördinatie opportuun is. We zijn echter kritisch ten aanzien van de doelgroep die de VLIR vooropstelt, en meer bepaald specifiek om de coördinatie te richten op de universiteiten en niet op andere kennisinstellingen. Daarbij is het ook de vraag in hoeverre het wenselijk is dat de Vlaamse overheid de belangenbehartiging van (enkel de) Vlaamse universiteiten financiert op een thema waar mogelijk conflicten ontstaan tussen de Vlaamse onderzoeksgemeenschap (die academische vrijheid prioriteert) en de Vlaamse overheid (die de regionale/nationale belangen prioriteert). Bovendien is de Vlaamse overheid momenteel bezig met het uitwerken van een beleid rond kennisveiligheid. De resultaten hiervan kunnen beter afgewacht worden. Het lijkt dat er meer nood is aan een beleidsexpert op het gebied van o.a. staatsveiligheid voor het uitwerken van dit beleid dan aan een medewerker bij de VLIR.

Conclusies

Conclusies ondersteuning Gezaghebbende Panel

- We stellen vast dat de VLIR al haar taken naar behoren heeft uitgevoerd
- De taakomschrijving van de VLIR als verstreker van de administratieve ondersteuning van het Gezaghebbende Panel staat helder beschreven in het convenant tussen de Vlaamse Gemeenschap en de VLIR (2019-2022).
- We stellen vast dat continuering van de ondersteuning nodig is en dat hiervoor ook continuerende financiering vereist is. Een dergelijke ondersteuning is momenteel verankerd in het BOF-besluit 2012.
- We stellen vast dat het niet opportuun is om de werkzaamheden bij de VLIR ten aanzien van ondersteuning aan het Gezaghebbend Panel uit te breiden.

Conclusies ondersteuning Nagoyaprotocol

- We stellen vast dat de VLIR in de periode 2020 tot nu heeft voldaan aan het haar gestelde takenpakket en de taken naar behoren heeft uitgevoerd.
- Alle relevante onderzoeksinstellingen – ook niet-universiteiten – worden daarin voldoende bediend.
- De samenwerking met ANB kan verbeterd worden. Het contact is de laatste maanden gestagneerd en de trage ontwikkelingen met betrekking tot de precieze invulling van de regelgeving zorgen voor onduidelijkheid bij beide partijen.
- Vooral op het gebied van sensibilisering worden de activiteiten van de VLIR gewaardeerd in het veld.
- Op het gebied van kennisuitwisseling in het Lerend Netwerk en middels beschrijvingen van cases op de website is nog veel ruimte voor verbetering, waarvoor extra investeringen opportuun zijn.
- De uitwerking van het derde luik (input geven aan de overheid) van deze opdracht blijft enigszins onderbelicht, mede omdat er onduidelijkheid is over de verwachtingen

van de Vlaamse overheid ter zake. Dat komt vooral omdat er nog veel onduidelijkheden zijn over de precieze invulling van de regelgeving omtrent het Nagoyaprotocol én omdat er nog geen handhavingssysteem is ontwikkeld.

Conclusies Mind the GAP

- We zien op dit moment geen duidelijke businesscase voor de publieke ontwikkeling van de Mind the GAP e-Learning tool in het kader van een volgend convenant. De ontwikkeling van de tool is al gefinancierd met OJO-middelen en universiteiten dienen hun aanbod gefinancierd met deze middelen ook open te stellen voor andere kennisinstellingen. Daarnaast stellen we vast dat er internationaal reeds publieke e-Learning tools beschikbaar zijn over dit onderwerp. Wat de verdere ontwikkeling van de Mind the GAP e-Learning tool zou toevoegen aan dit internationale landschap blijkt ook niet uit de ex-antezelfevaluatie die de VLIR voor de periode 2023-2027 heeft opgesteld.

Conclusies Kennisveiligheid

- We zien geen opportuniteit voor de Vlaamse overheid om belangenbehartiging van enkel Vlaamse universiteiten in het kader van kennisveiligheid te financieren als extra taak boven op de belangenbehartiging die de VLIR al doet in haar standaardtakenpakket (hetgeen gefinancierd wordt door de Vlaamse universiteiten).
- We zien echter dat kennisveiligheid een zeer actueel onderwerp is waar nog veel vragen over bestaan. Een coördinerende en sensibiliserende rol voor de VLIR gericht op *alle* Vlaamse kennisinstellingen die hiermee in aanraking komen (vergelijkbaar met het Nagoyaprotocol), kan daarom nuttig zijn.
- We zien ook ruimte voor VLAIO, FWO of EWI om de rol op te nemen van informatieverstrekking over kennisveiligheid waarbij de Vlaamse overheid in controle blijft over de boodschap, zoals Nederland dat doet via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Hierbij dient te worden aangesloten bij opkomende initiatieven, zoals het Centrum voor Cybersecurity en mogelijk het Flemish Open Science Board (FOSB).⁶

Aanbevelingen

Aanbevelingen ondersteuning Gezaghebbende Panel

Aan de Vlaamse overheid:

- Zet de financiering van de administratieve ondersteuning van het Gezaghebbende Panel door de VLIR voort. Op basis van de gevoerde interviews ontstaat het beeld dat de betrokkenen positief zijn over de werkzaamheden die de VLIR verricht ter ondersteuning van het Gezaghebbende Panel. Door de langdurige samenwerking tussen de betrokkenen verloopt het proces ook efficiënt. Overweeg hierbij om het jaar 2019 (waarin een loonsubsidie van €50.000 is gegeven) als startpunt te nemen en deze subsidie in het komende convenant te indexeren conform de indexering voorzien in de begroting van de Vlaamse overheid. Daarbij bevelen we tevens aan een jaarlijkse werkingssubsidie aan de VLIR te overwegen van €4.500 voor de dekking

⁶ De FOSB heeft als mandaat het uitzetten van het beleid rond Open Science en de bevoegde minister te adviseren m.b.t de besteding van de middelen die hiertoe worden ingezet.

van beheerskosten en algemene exploitatiekosten; dit bedrag wordt gedurende de rest van het convenant niet geïndexeerd.

Aan de VLIR:

- Blijf voor een goede documentatie zorgen om de continuïteit te garanderen. Momenteel ligt veel kennis bij de VLIR bij één medewerker. Er is de afgelopen jaren gewerkt aan het vastleggen van de kennis en van de historiek omtrent het beheer van het VABB-SHW. Om de continuïteit te verzekeren, is het van belang om dit te blijven doen.

Aanbevelingen Nagoyaprotocol

Aan de Vlaamse overheid:

- Continueer de financiering nog voor een enkele convenantsperiode om de opstart te consolideren. Het addendum aan het convenant was bedoeld als opstartsubsidie. Er is al veel gedaan, maar het is nodig dit nog een convenantsperiode voort te zetten. Zo is vooral de website nog toe aan verbetering en moet nog meer geïnvesteerd worden in het Lerend Netwerk. Als dit Lerend Netwerk goed functioneert en de website voldoende informatie bevat, zouden de activiteiten bij de VLIR kunnen worden afgeschaald tot haar normale takenpakket (informereren). Ook onderzoekinstellingen buiten de universiteiten nemen immers deel aan het Lerend Netwerk.
- Formuleer duidelijke doelstellingen met betrekking tot de gewenste feedback vanuit de VLIR. De uitwerking van het derde luik (input geven aan de overheid) blijft enigszins onderbelicht, mede omdat niet precies duidelijk is welke feedback de Vlaamse overheid ter zake verwacht van de VLIR.
- Zet in op een betere communicatie tussen ANB en de VLIR. Het is evident dat een goede samenwerking gewenst is tussen de voorlichtende instantie en de controlerende instantie. Deze samenwerking lijkt nu zeer beperkt en ad hoc. Enige structuur in de samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van een maandelijks overleg, wordt aanbevolen.

Aan de VLIR:

- Verbeter de website. De huidige website is gelanceerd in 2020 en een nuttig startpunt gebleken voor onderzoekers. Desalniettemin merken we op dat veel van onze gesprekspartners (waaronder de VLIR zelf) aangeven dat een verbetering en uitbreiding van de website gewenst is. De website moet interactiever en er is behoefte aan meer casuïstiek (ook internationale cases lenen zich hiervoor).
- Blijf voor een goede documentatie zorgen om de continuïteit te garanderen. Momenteel ligt veel kennis bij de VLIR bij één medewerker. Een goede documentatie helpt om eventuele uitval deels op te vangen.
- Breid het netwerk internationaal uit met vergelijkbare instellingen. Door ervaringen, kennis en cases onderling te delen, kan van elkaar geleerd worden. Het gaat dan specifiek om samenwerking met andere West-Europese landen die ervaring hebben in landen waarin het Nagoyaprotocol voor problemen zorgt.

Aanbevelingen Mind the GAP

Aan de Vlaamse overheid:

- Zie af van financiering voor een publieke tool op basis van de huidige plannen. Er is geen businesscase uitgewerkt op basis waarvan financiering aanbevolen kan worden.

Aan de VLIR:

- Werk een businesscase uit. Beargumenteer waarom het – naast de OJO-middelen - nodig is aanvullende financiering van de Vlaamse overheid te ontvangen en wat deze tool toevoegt aan de beschikbare internationale initiatieven.

Aanbevelingen Kennisveiligheid

Aan de Vlaamse overheid:

- Zie af van financiering voor enkel interuniversitaire coördinatie. Deze taak behoort tot het standaardpakket van de VLIR en zou dus niet additioneel moeten worden gefinancierd door de Vlaamse overheid.
- Voor de coördinatie en kennisuitwisseling tussen kennisinstellingen zou de VLIR een rol vergelijkbaar met haar rol voor het Nagoyaprotocol kunnen uitvoeren. De doelgroep moet dan wel verbreed worden naar alle kennisinstellingen en niet enkel universiteiten. Vanwege mogelijke botsende belangen – de onderzoeksgemeenschap prioriteert vermoedelijk academische vrijheid, waar de overheid regionale/nationale belangen prioriteert – zou ook namens de overheid een partij herkenbaar moeten zijn op dit onderwerp. Het gaat dan vooral om de coördinatie en kennisuitwisseling tussen de onderzoeksgemeenschap en de overheid. Mogelijke partijen hiervoor zijn VLAIO, FWO of EWI. Hierbij dient te worden aangesloten bij opkomende initiatieven, zoals het Centrum voor Cybersecurity en mogelijk het Flemish Open Science Board (FOSB). Wij zien dus een rolverdeling tussen VLAIO, FWO of EWI als informatieverstrekking vanuit de overheid en de VLIR voor kennisuitwisseling onder onderzoekers.⁷

Aan de VLIR:

- Overweeg een werkwijze zoals aangehouden bij het Nagoyaprotocol. Door de doelgroep te verbreden naar alle kennisinstellingen en de taak te beperken naar coördinatie alleen, wordt een financieringsbijdrage van de Vlaamse overheid logischer.

⁷ De VLIR is beter gepositioneerd voor kennisuitwisseling **tussen** (tweerichtingsverkeer) onderzoekers (in vergelijking met de Vlaamse overheid). Informatieverstrekking betreft informatie **naar** (eenrichtingsverkeer) onderzoekers waarvoor de Vlaamse overheid beter is gepositioneerd.

